

Leto I.

Ljubljana, dne 28. januarja 1921.

Štev. 2.

Slovenska zemlja, koder je divjala vojna.

Kamna na Goriškem s Krnom v ozadju.

Posamezna številka stane 1 1/2 din. = 6 kron. Naročnina za celo leto 35 din. = 140 kron, za pol leta 18 din. = 72 kron, za četrt leta 9 din. = 36 kron; za Italijo in zasedeno ozemlje celoletno 40 lir, za pol leta 20 lir, za četrt leta 10 lir; za Ameriko celoletno 3 dolarje, za pol leta 1'50 dol. — Inserati po tarifu.

Upravništvo in inseratni oddelek začasno: Ljubljana, Kongresni trg šte. 19.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Josip Prunk, Ljubljana, Gruberjevo nabrežje 14/II.

Prvo in drugo številko „Plamena“ smo razposlali raznim na vpogled. Kdor ga ne misli naročiti, naj ga blagohotno vrne. Današnji številki so priložene položnice za poravnavo naročnine. Tretjo številko razpošljemo samo onim naročnikom, ki do tedaj plačajo naročnino. Naknadni naročniki lahko dobe še vse že izišle številke „Plamena“. ... Uprava.

IVAN ZOREC: **Zmote in konec gospodične Pavle.**

(Nadaljevanje.)

Pavla je zardevala, nekaj pravila, se zadihavala, smehljala in prekinjala. Gospoda sta prijazno grmela v njen sladki sopranek in sta jo vedla v svetlo gostilniško sobo za belo pogrnjeno mizo.

»Tukaj smo doma, lepa gospodična! Za to mizo se zbiramo, kadar z ljubimi znanci in prijatelji govorimo o lepih, o prijetnih in o koristnih stvarih!« se je priklanjal Groznik in se trpinčil z gosposko izgovarjavo svojih dolgih stavkov, ki mu jih je ljubeznivo trgjal mehki in pojoči dolenski naglas.

Bradač jo je molče gledal skozi priprte trepalnice pod privzdignjenimi obrvmi.

Pavla je bila sama v zadregi; smehljala se je in ni več vedela, kaj bi dejala. Posebno sitno ji je bilo, ker so jo pekli tipajoči pogledi obeh mož. Prav odleglo ji je, ko je prišla gospa Groznica, debela, a še mlada ženska.

»O jej!« jo je pozdravila. »Ali ste močno trudni, gospodična? Pa lačni ste tudi, kajne? I, kaj ne bi bili! Križ božji, saj pravim, no! — Metka!« je zavpila skozi vrata. »Kako imate lepo jopico! Po čem pa je bilo to blago?« se je čudila in je začela s palcem in kazalcem mencati njen rokav.

V sobo je stopila dekla Metka, ki peče, jedro, zdravo dekle.

»Gospodični prinesi oni del piščanca, ki je v pečici, pa belega kruha iz omare!«

Metka je po žensko gledala lepo gospodično in se ni genila.

»No, glej jo! Ali nisi slišala, kaj sem ti velela?«

Dekla je zardela in je planila ven. Ko bi trenil se je vrnila z naročeno jedjo.

»Zdaj pa prinesi še vina iz kletil!« ji je naročil Groznik.

Metka ga je krotko pogledala in je šla; med vratmi se je ozrla po lepi gospodični, v velikih očeh ji je na kratko zagorel vroč plamen.

Pavla in Groznica sta govorili druga v drugo.

»No, kaj bi tisto!« ju je prekinil gospodar. »Za prvo silo ostane gospodična kar lepo pri nas, dokler ji ne uredijo stanovanja v šoli. Saj imamo dosti prostora.«

»Seveda, seveda!« je tiho pritrdjevala gospodinja in se je smehljala.

Nadučitelj, ki si je z dolgimi prsti ves čas dostojanstveno česal silno kodelj, je kratkovidno trenil po vseh treh in se spet zagledal v kozarec pred seboj. Ko je dvignil pogled, se je ujel z Grozničinimi očmi.

Groznica je nehote vstala in je popravila namizni prt pa spet sedla.

Ko so se malo okrepčali, in je prižvižgal še drugi liter, se je otajal tudi nadučitelj, ki je izprva mislil, da si mora z uradnim in nekako pokroviteljskim obrazom podjarmiti zardevajočo učiteljsko novinko.

»Prvi razred bote imeli, gospodična. Priporočam Vam vse, kar je treba, da se dosežejo šolski uspehi. Učencev bo nekaj nad sedemdeset. Vidite...«

Tako je govoril in jo je resno in vzvišeno pogledaval.

»Kar pa se družbe tiče, je ne bo manjkalo,« jo je tolažila Groznica, ki ji je težko delo nerodno nadučiteljevo zgaganje. »Ob nedeljah, včasih tudi drugače, imamo do-

sti gostov. Tudi iz trga se pripeljejo,« se je hvalila.

»No, da. Ali jaz mislim, da bo gospodična oprezna v tem oziru...« je podčrtal nadučitelj.

Pavli je bilo težko. Nadučitelj se ji je priskutil že po prvih svojih nerodnih poskusih vzvišenosti. Kajti ves čas, odkar se mu je razvezal jezik, je mož čenčal neslano in prisiljeno kakor vsak pokmeten in neveden bivši izobraženec, ki je v svoji duševni lenobi in življenjski enoličnosti pozabil še ono malo pozitivnega znanja, ki si ga je bil morda kdaj vsaj deloma pridobil, in ki misli, da svojo notranjo nagoto zakriva z glasnimi in mnogimi besedami... O, mož je bil res majhen in pritlikav med majhnimi, preprostimi ljudmi, med katerimi je živel že dobrih dvajset let.

Pavla je še tisto uro spoznala vse to in slišala o sosedstvu in vseh, ki jih morda še poznala nikoli ne bo, več slabega kakor dobrega. Kajti njeni ljubeznivi gostitelji so po vrsti obirali svoje znance, posebej učiteljice in poštarice, in vso pravo in jaro gosposodo iz one lepe, blagoslovljene doline.

— Ko je mlada učiteljica zvečer legla, kljub utrujenosti ni mogla zaspiti. Zdelo se ji je, da je z današnjim znamenitim dnevem začela čisto drugače gledati na življenje.

Tople, mehke misli so plaho bežale v njeno dekliško mladost, daleč tja v šumno mesto bede in trdih življenjskih bojev. Vse je bilo trpko in bridko, česar se je spomnila ob tisti tihi uri, ko se je ustavila njena neizkušena duša, da bi pogledala na nedolžno in čisto pot za seboj, — in vendar se ji je zdelo lepo in domače, pravo in dobro...

Domotožje se je sklanjalo nad njenim razkopanim zglavjem, prednjo so stopali obsanjani njeni vzori, vsi po vrsti...

V solzah, ki so ji začele kar same in nehote teči, je zaspala v trudne, nemirne sanje.

II.

Pavla je bila izprva dobra učiteljica. Svojo dolžnost je hotela izvrševati silno resno. Ali med otroki, ki so bili vseh vzgoj in nadarjenosti, je bila rada tudi sama spet otrok. Neko sveto, skoraj materinsko čustvo je nežno in milo rastlo v njenem srcu, če je med poukom naenkrat obstala in se toplo zagledala v mehki žamet sto velikih, nedolžnih oči.

Okrajni šolski nadzornik, suh in kozav, srepogled in že nekoliko plešast gospod, je imel ob svojih nadzorstvenih obiskih za pridno učiteljico premnogo lepih besedi. V šolski posvetovalnici jo je hvalil in prediral s svojimi plamtečimi očmi.

Tudi nadučitelj jo je večkrat obiskal med poukom in si je važno božal svojo moško brado. Ko so otroci odšli, je navdušeno podčrtaval njen spretni pouk.

Poslušala ga je samo napol. Iz njegovih besedi je vela prevelika sladkobnost, da bi ji mogla mirno verjeti. V zadregi se je neprenehoma umikala proti vratom; kajti njegov tipajoči pogled se ji je zdel strašno priskuten in neprijeten.

»Kaj neki misli grdavž, nepogledni!« se je zgražala in jezila; čisto na dnu srca ji je pa le prav dobro delo, ko je začela tudi drugod opazovati, kako silijo za njo koprneči moški pogledi.

»Škoda te je!« ji je povedala učiteljica, ki je odpovedala službo, da bi se poročila s skromnim uradnikom, svojo staro ljubeznijo. »Tako lepo, mlado in zdravo dekle je vredno lepše usode! Tu si s svojo svežo lepoto kakor zakopan zaklad in samo v večem strah skrbnih žená in čakajočih deklet!«

Pavla je rdela v skritem zadovoljstvu. Ampak taka nečimernost ji je prej ugasnila, predno bi se bila mogla docela polastiti njene čiste duše. Za njeno sledjo je pa vendarle ostala neka otožnost. Ali je bilo to domotožje po pisani, veseli zabavi šumnega mestnega življenja, ali je bilo nezadovoljstvo, ali je bilo dolgočasje, hrepenenje morda in želja po nečem neznanem, nežnem, a silnem in velikem, — tega še sama ne bi bila znala povedati; tudi že takrat ne, ko se je je rahlo začelo dotikati spoznanje, da njeno mlado, po sreči in veselju koprneče življenje samotno in skrito vene v zmerom večji otožnosti, v zmerom večjem notranjem nemiru. A vse to je povečeval neki čudni strah pred nečim nezogibnim in bridkim.

Saj morda ne bi bilo vsega tega, če bi imela človeka, ki bi lahko govorila z njim o vsem in bi imela o čem stvarnem premišljati...

O, kje si, ki bi se naslonilo obte nemirno in vroče srce?

Vsa njena družčina so bili Groznik in Groznica ter nadučitelj in njegova žena. Nadučiteljeva žena je bila preprosta, bolelna in sitna reva, ki se ji je zmerom samo smilila; smilila posebno še zato, ker je bila privezana na tako priskutno in zadirljivo čmeriko.

On sam ji je bil preplitek in pregnusen. Ne da bi se ga bila kakorkoli bala, — ali njegovo sladkanje in vzdihovanje in prilizovanje, kadar sta bila slučajno sama, jo je jezilo in žalilo. Kajti mož se je vedel, kakor bi hotel zdaj zdaj poklekiniti prednjo in se razjokati od same silne ljubezni do nje.

Tudi pri Groznikovih ni bilo nič. Gospodar je bil sicer precej načitan in več mož, ampak tako šegav in vesel, poskočen in zabaven človek, da so ji pri njem zmanjkovale besede. Kadar jo je med govorenjem bodel s svojimi svetlimi očmi, se ji je zdelo, da je v krogu nekih mističnih, tajnih magnetičnih valov, ki jo zagrinjajo v neko čudno in sladko omotico... In kakor bi se zares potapljala, je morala globoko seči po svojo voljo in se še z zadnjimi močmi siloma pognati iz oblizja uspavajočih tujih sil.

Z Groznico pa je bil križ. Ženska se je pridno redila, da ji je k drugemu podbradku začel rasti še tretji, in je vroče sopla in obirala in opravljala. Samo za obleke in take stvari se je morda še nekaj bolj brigala. Oblečena je bila res zmerom prav čedno. Pavli se je celo zdelo, da se hoče debeluška izkazovati pred njo, ki si takih oblek ni mogla nabavljati.

Včasih je obiskala tovarišice na sosednjih šolah. Pa tudi ta družčina ji ni bila všeč. Z njimi je celo ni mogla občevati. Kajti vse, skoraj vse so hrepenele po svojem odrešeniku in so najrajši govorile o najljubši snovi svojih pomenkov: o ljubezni, o sami ljubezni, ki je ona ni prav nič poznala in o kateri je le sanjala kot o nečem neskončno lepem, neznanem milem

in v taki meri, kakor si je želela v svojih vročih sanjah, gotovo nedosežnem.

Marsikatera ji je v svoji preveliki sreči kazala pisma svojega bodočega odrešenika.

»Kako ti more takole ugajati?« se je čudila, ko je prebrala kako prav neduhovito in plitvo pismo.

»Dušica, kako nedolžna se delaš! Ali ti ne dobivaš ničesar takega?«

»Ne, ne dobivam; a če bi jih dobivala, težko, da bi jih bila vesela.«

»Glej no! Kaj si tretjerednica?«

»Oh, saj tale pisma, ne zameri, niso ne duhovita ne prijetna. Ljubavna pisma, pa naj jih piše že kdorkoli, morajo biti dovršena po obliki in vsebini. In vse mora biti en sam goreč izliv bogate, čiste duše, drugače tako pismo ni vredno nič in tudi resnično ni. Besede ljubezni morajo dehteti in božati kakor svež vonj mlade cvetke. A tako pisati zna samo oni, ki ljubi silno in z vsakim živcem svojega drhtečega srca, da kar trpi in nori v svoji presladki bolesti... Vidiš, zaljubljenec mora biti v svojem srcu nežen pesnik, drugače je neslan čvekač! Lepe ljubezni in res lepih besedi je zmožen le zvest, pošten človek...«

»Kaj bi tisto! Vsakemu ni dano, da bi rožice sadil v svojih pismih!«

»Ni treba! Tudi iz preprostih besedi diha lahko najplemenitejša ljubezen, morda celo češče kakor iz skladno ubranih vrstic. Prava ljubezen sama najde lepoto, ki jo potrebuje za svoj mili raj!«

»O, naj piše končno že tako ali drugače: — to pa trdno vem, da me bo vzell!«

»Da, če ti je to zadosti in vse... potem seveda —!«

»Ubožica, kaj hočeš prav za prav? Ali misliš, da boš večno mlada in lepa? Za življenje primi, drugače ga zamudiš in — ti uide!«

»Morda bom tudi jaz kdaj teh misli. Ali to je, česar se bojim in sramujem že zdaj!«

»Sanjarka!« se je po sili nasmehnila zrela tovarišica in je sklonila zardelo lice

nad ročnim delom, ker se ji je v razburjenosti utrgala drobna nitka.

Pavla je res nosila visoke sanje v svojem občutljivem srcu in jih ni več razkladala, ko je spoznala, kako velika je vrzel med njo in mnogimi drugimi. Tako je osamela še bolj. V samotni in enolični tihoti je trpela sama s seboj. Neki zmerom bolj se prebujajoči nagon, neko hotenje in vrvenje v trpeči, razdraženi duši je plalo in ni vedelo kam in do kam. Neznanska otožnost jo je bolela, neizmerno koprnenje je gorelo v njeni mladi krvi.

Po šolskem pouku je hodila med njivami in travniki. Tu je vsaj za trenutke našla svoj mir.

Nad njo so se vozile bele ovčice, ob nogah ji je kimalo poljsko cvetje v rahli sapici, ki se je z opojnim in sladkim vonjem dehtečega polja lovila v njene težke črne lase, da so ji trepetali na čelu in ob sencih ljubki kodri. Če je sedla na mehko važenato njivno mejo, se ji je priklanjalo valoveče klasje in se je z raskavimi osinami prijemalo njenih dehtečih las in jih na lahko prašilo z osipajočimi se cvetnimi praški.

V svoji zamišljenosti ni gledala, ni videla pisane lepote čudežne prirode. Zakaj njene misli so drvele in se podile bogve kam.

Po poljski poti je prišel kmet in se je ustavil:

»Dà, gospodična, kako, kako? Ali počivate?«

»Dà, kar tako. Lepo je takole med žitom.«

»Samo rja se ga nekaj prijema,« je dejal in segel po spačenem črnkastem klasu. »Kaj sem hotel že reči —? Ali Vam moje fantè močno nagaja?«

»Ni hudega, ne!«

»Poreden je, saj vem.«

»Majhen je še.«

»O, le dobro ga držite, paglavca, da bo kaj znal.«

»Saj je priden in učán.«

»S šibo ga le, pa ne preveč; zapirajte mi ga pa nikanar ne, ko nima kdo krav pastil!« je bolj ukazal kakor prosil.

Učiteljica je videla možu v srce in je bila užaljena. Učiteljski poklic se ji je zdel neznosno težak, skromen kruhek, ki ga zares pošteno in vestno služi, grenak in neprijeten. Spomnila se je, s kakim navdušenjem je prvič stopila med otroke; kako ji je srce igralo, ko je gledala v živi in nemirni drobž pred seboj, in kako lep in vzvišen se ji je zdel ta presveti poklic, ki si ga je bila izbrala... Ali takrat je videla v svoji neizkušenosti samo cvetje brez trnja. —

Roke so ji padle v naročje. Iz valovečega žita pa je rotila prepelica: Po stezi! Po stezi! Njive so vriskale v bogastvu rastočega življenja zmagoslavno pesem velike in skrivnostne prirode.

Življenje ji je kapljalo enakomerno in pusto in neznosno. S svojo zorno lepoto je bila v nedoločnem hrepenenju kakor pohlevna marjetica v nizki travi, skrita in nevidna, ki ji zmečkaš nežnopisani venec, če se je dotekneš s trdo roko.

Zdelo se ji je, da je njeno životarenje v tem skritem in odročnem kraju kakor plah golob, ki so mu pristrigili peroti in ki se zastonj trudi, da bi po svojem silnem nagonu v ponosnem poletu zletel v svobodo in višavo.

Ponoči, ko je slonela ob oknu in poslušala ubrano petje vasujočih fantov ali zahvalno pesem srečnih čričkov v položni rebri bližnjega grička, je večkrat kar na lepem tiho zajokala. Mislila je, da se za duši v svojih koprnečih željah, ki jim ni poznala, tudi slutila ne smeri.

Strašen dolgčas je dihal vanjo da je v vsakem živcu čutila na široko skelečo bridkost brezmejne praznote in tope osamelosti.

Kri je delala po njej, vpila in klicala v neznanem, brezizraznem, še nedečakanim pričakovanju in ji vila trepteče, v svetlih stoterih barvah prelivajoče se kolobarje pred napol zastrtimi očmi.

— V tistem času je poštna uprava namestila pri Grozniku mal poštni urad.

Tako je Groznik dobil poštno odpravnico Brigito Belè.

(Dalje prihodnjič.)

Slovenska zemlja, koder je divjala vojna.

Sveta gora pri Gorici, v ozadju Banjšica.

Od topniškega ognja okleščeno in izruvano drevo na Sveti gori.

MILAN KLEMENČIČ:

Marijonetno gledališče.

Marijoneti, lutke — njih postanek, njih pomen!? Beseda »Marijonet« izvira iz francoske »Marion« t. j. mala Marija (Marijica). Čehi jih imenujejo »loutke«, kar bi bilo po naše punčike, punice ali lutke.

O času prvotnega nastanka lutkarske igre se ne da ničesar določnega povedati. Vsekakor so tako stare kakor človeška kultura sploh. Igra z lutkami je bistveno

ostalih velikih državah daljnega vzhoda, kjer so potem na obalah indijskega arhipela, na Kitajskem in na Japonskem, v Siamu, Perziji in Turkestanu dosegle ono izredno, orientalski fantaziji prikrojeno pestrost in mnogoličnost v literarno-umetniškem oziru, kakor tudi ono visoko stopinjo tehnične popolnosti, ki nam pred očuje te preljubke proizvode ljudske muze

fira nekoga, ki se je dal za nos voditi: »Duceris ut nervis alienis mobile lignum« (Vodijo te kakor lesene pregibne figure). Ta pesnikova primera dokazuje nedvorno, da je i on poznal lutkarske igre.

Začetkom srednjega veka imamo lepiča poročila o marijonetnih igrah, zato pa temveč o koncu srednjega veka in v poznejših stoletjih.

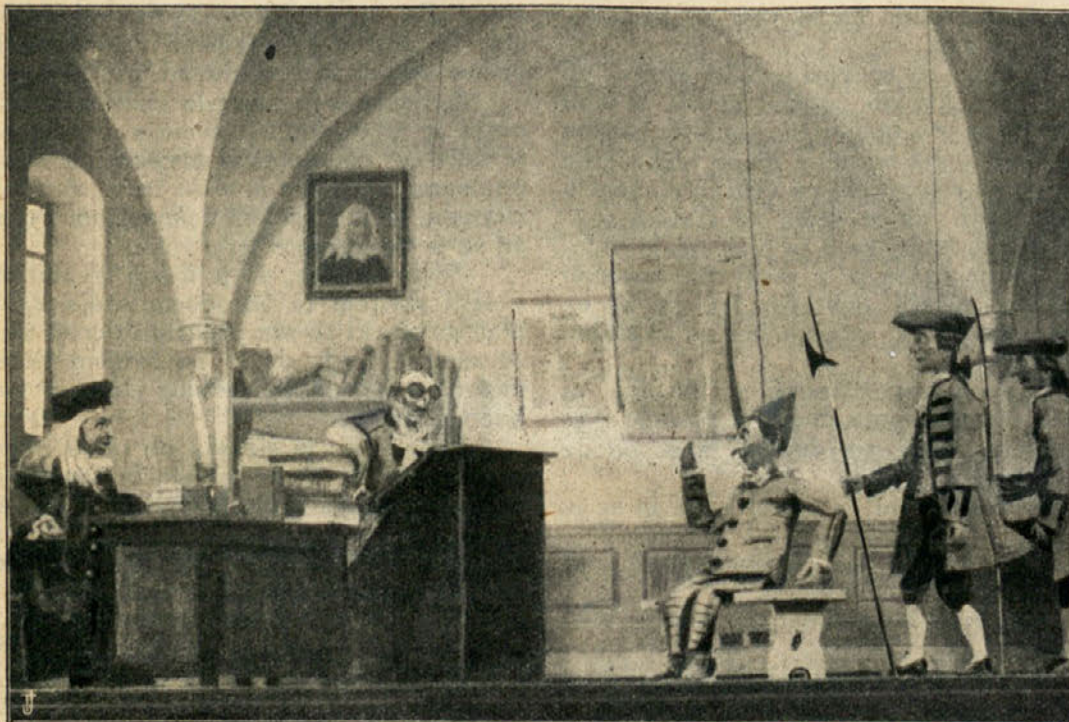
V 18. stoletju so bila marijonetna gledališča na Nemškem in Francoskem, v Italiji in Španiji ena glavnih privlačnih sil. Začetkom tekočega stoletja si je posebno na Nemškem veliko število slovečih slikarjev, kiparjev in literatov nadelo nalogo, zopet oživeti in kar mogoče umetniško izpopolniti marijonetno gledališče, pri tem pa ohraniti mu svojo prvotnost in grotesknost. In danes ni kulturne države, katera bi se ne mogla ponašati s takim ali celo več takih umetniških marijonetnih gledališč.

Od otročje igre s punčikami, preko sirovega »Kašperla« do našega v duhu novodobnega naziranja preporojenega marijonetnega gledališča je dolga pot. Povod temu razvoju oziroma preporodu je bilo najbrže romantično stremljenje, ločiti se od drame resničnega življenja in zajedno tudi od živih igralcev. Realnosti trudnim ni zadostovalo, da sta se premaknila čas in kraj, da so se predstavljale oblika, slog, obleka, na tuj ali neistinit način, kakor najdemo to v drami na velikem odru. Ko so se ti romantiki zatekli v kraljestvo sanj, niso hoteli, da se jim predstavlja popolna iluzija pravega človeškega življenja. Čutili so potrebo, izločiti najvažnejše sredstvo predstave, in dematerializirati igralca. Iskali so nadomestila za velikega živega igralca in našli so lutko, katera je zbog njenega zelo pomanjšanega razmerja v velikosti in njene nevničljive brezdušnosti že itak izključila vsako resno iluzijo življenja.

Marijonetno gledališče nudi gotovo idealno torišče za udejstvovanje prirojenega igralnega magona; tu se ne poičrva samo s svetom in z usodo, kakor v navadnem gledališču, ampak tudi s tem velikim gledališčem samim. Kakor hitro pa je imela biti ta igra umetniška ali vsaj umetnosti podobna, se je morala nehote zopet na novo podvreči temeljnim načelom umetnosti. In kakor hitro so srečno pribežali v deželo liliputancev, začutili so tudi tukaj potrebo, zbirati karakteristične znake velikega pravega življenja ter jih umetniško uporabljati.

Gotovo je, da ima ta drobna čisto podcenjevana umetnost svoje posebne čare in da nudi vsakemu pazljivemu gledalcu mnogo izrednega užitka. To se kaže še celo pri navadnih, tako zvanih »Kašperlih«, v toliko večji meri pa še pri umetniško dovršenih malih gledališčih z boljšo literarno vsebino, pa najsi bodo tudi samo za mladino prikrojene.

Kdor je imel, kakor pisec teh vrst, v svoji mladosti priliko, videti predstave takih gledališč, ko se nam pokaže ta originalni, veseli, mladostno dušo povsem očarujoči svet v vsi svoji pravljici ljubkosti, na tega bode imela lutkarska igra tudi v poznejših letih vedno neodoljivo privlačnost. Lutkarska igra nas predstavi nazaj v srečne dni zorne mladosti, kjer se nam na tem malem odru udejstvijo in utelesijo vsi pravljici čudeži, in ko jih gledamo, rodi

najmanj tako stara kakor gledališčne igre živih ljudi, ki so zopet ravno tako stare kakor igralski nagon v človeštvu; in to pomeni: tako stare kakor človeštvo samo. Prva ženska, n. pr., ki je igrala kakemu možu večno komedijo ljubezni, je iznašla gledališče za odrasle. In prvo dete, ki si je izbralo kos lesa ali zavoj cunj za živo igračo, je postalo prvotni avtor lutkarske igre.

še dandanes kot najvažnejše in najprivlačnejše panoge vzhodne duševne kulture.

Stari Grki in Rimljani so lutke dobro poznali. Kakor nam pripovedujeta Ksenofont in Aristotel, so tvorile marijonetne igre za časa starogrške klasične dobe veliko privlačno silo za ljudstvo. V Atenah, kjer so imenovali igralce lutk »Neuropaste«, je neki tak igralec imenom Pothinos dosegel toliko poljudnost, da so

Najbrže je Indija prava domovina lutke. O visoki starosti indijskih lutk nam priča pomenljiva bajka, katera nam pripoveduje, da se je bog Siva zaljubil v lepo lutko, last njegove soproge Purvati, ter ji vdahnil življenje, da bi jo posedoval. Mogoče so lutkarske igre iz čudežne dežele lotosovega cveta nastopile svojo pot po

mu dovolili predstavljati njegove burke v gledališču, v katerem je sicer ljudstvo navduševala vzvišena poezija Euripida.

Tudi v starem Rimu so bile lutke udomačene, kakor nam spričujeta Galienus in Marcus Aurelius. Najdene izkoptine še danes pričajo, kako umetno so znali stari Rimljani izdelovati lutke. Horac apostro-

se v nas slutnja o neki višji umetnosti, ob kateri se bode naslajala in dvigala naša duša.

Marijonetna igra! Kako naj bi bila ta umetnost neznatna in prazna, ko je bila vendar kulturnim narodom ob njih duševnem razvoju skozi tisočletja zvesta spremljevalka, tista umetnost, ki je bila ljubljanka vseh velikih mož in ki si je celo v naših burnih časih splošnega izenačenja in duševnega preobrata znala ohraniti svoje častno mesto.

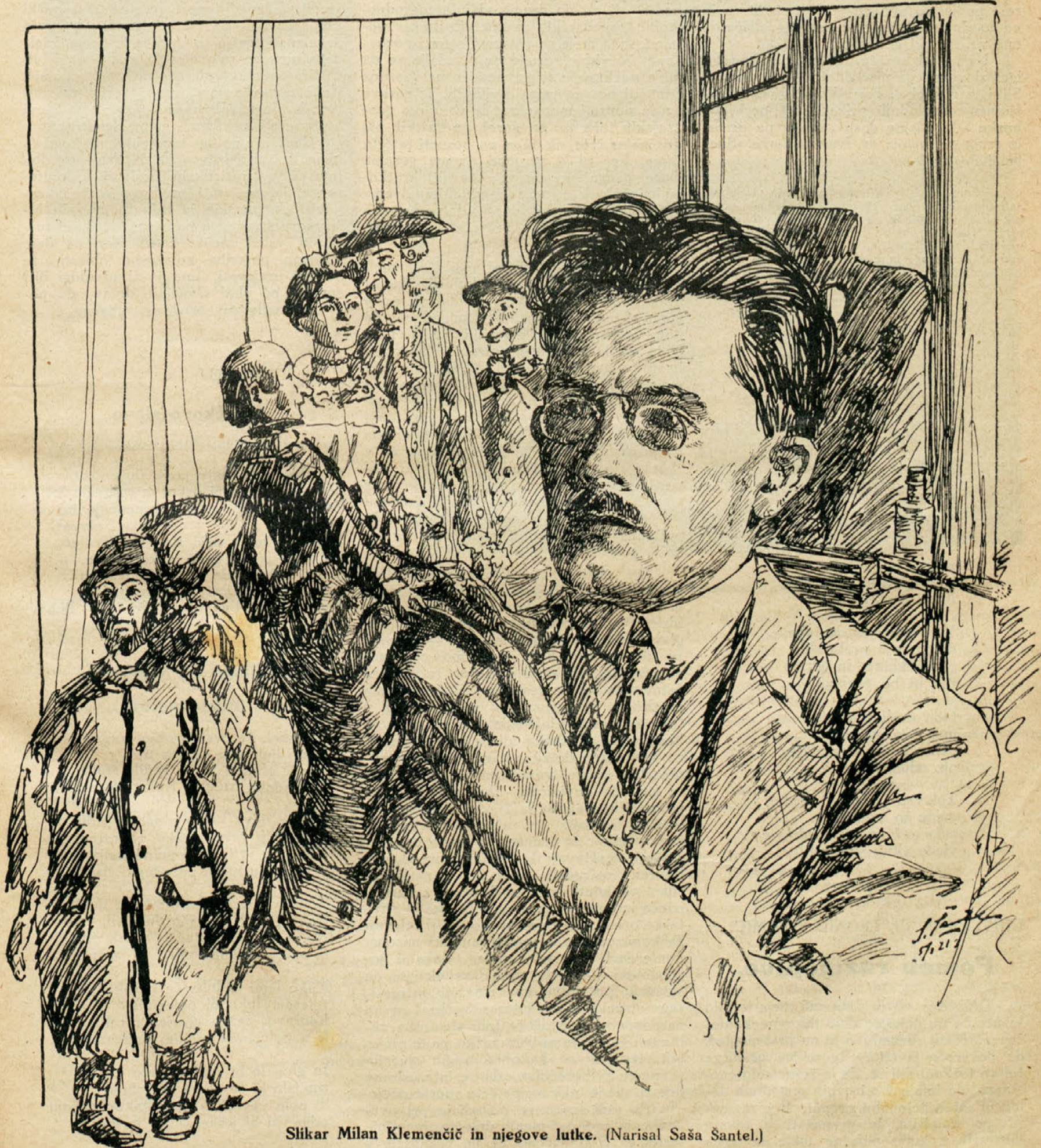
Ko je angleški romanopisec Charles Dickens prisostvoval v Genovi in Rimu slovečim marijonetnim predstavam, ki so

še dandanes v teh in še mnogih drugih mestih ravnotako umetniško dovršene, izrazil se je v pismih na svoje prijatelje o teh predstavah z velikim navdušenjem in jih označil kot nekaj najlepšega, kar je še sploh videl. Duhoviti in dovtipni Francoz Lesage je posvetil svoje izredne sposobnosti marijonetom, kateri so tudi mislecu Voltaire-ju izredno ugajali. Ženialni komponist Gounod je ljubil marijonetne igre in jim je posvetil celo nekaj svojih skladb.

Mnogo, jako mnogo je skritega v malem svetu lutk, kar se samo naobražencu razkriva; vso ironijo življenja, nerazrešene uganke našega bitja nam veliko jasneje

predočuje, kakor pa visoka, težko pristopna in samosvoja umetnost. Mali oder s svojimi nemimi in vendar tako zgovornimi igralci se nam dozdeva, da je le za to iznajden, da nas pouči o nesmiselnosti naših idej. »Nič ni v stanu v taki meri predočiti nam smešnost velike resnosti v človeškem vrvenju in njega nevažno važnost, kakor ti pomanjšani leseni ljudje, ki jih vodijo žice,« pravi Weber v svojem Demokritu. To so besede, ki zadostno označujejo npravstveni pomen marijonetnih gledališč.

Tudi pri nas v Ljubljani imamo od lani v »Mestnem domu« umetniško mari-

Slikar Milan Klemenčič in njegove lutke. (Narisal Saša Šantel.)

jonetno gledališče, ki je prvo te vrste v Jugoslaviji sploh. V kratkem času svojega obstoja si je pridobilo to naše najmanjše in najmlajše gledališče že razmeroma velik krog častilcev, krog, ki se neprestano več navzlic temu, da je pri nas še mnogo ljudi, ki se prištevajo inteligentom, kateri, ko se jim omenja marijonetno gledališče, prezirljivo zamahnejo z roko, češ: »Kašper!«, ne da bi se jim zdelo vredno posejiti vsaj eno predstavo naših lutk.

Zaradi upravnih težkoč so predstave redke,¹ nadejati se je, da se bodo s časom vse zapreke premagale, posebno pa, ako bodeta mesto in država primerno podpirala podjetje, tako da pride naše prvo in edino slovensko marijonetno gledališče do one veljave, ki jo zasluži.

Naši sliki kažeta dve značilni sceni z iger slovenskega marijonetnega gledališča. Sliki je posnel g. Fran Vesel. Prva predstavlja predzadnji prizor iz Poccijeve burke »Čarodejne gosli«, druga pa prizor iz drugega dejanja dr. Ivan Lah-ove »Sne-gulčice«.

¹ Zaradi upravnih težkoč ukinjene predstave se bodo odslej redno vršile vsako nedeljo in praznik ob 3. popoldne in ob 1/2 6. zvečer v veliki dvorani »Mestnega doma«. Prva predstava je bila v nedeljo, dne 23. januarja, in sicer popoldne, in zvečer: »Nov prolog« in tridejanka »Začarani princ«. — (Uredništvo.)

UTVA:

Tolovaji.

»Ali se je mari zbosil
čili vranec tvoj,
da te bilo ni sinoči,
ljubi moj?

Ali te je majka huda
v hišo zaklenila,
k ljubici te koprneči
ni pustila?»

»Da se mi je konjič zbosil,
peš bi bil prišel;
da me majka zaklenila,
bil bi ji ušel!

Vse vodice bi do tebe,
draga, rad prebrodil;
strme klance in gorice
rad bi bil prehodil;

toda došli tolovaji
mene so na poti;
dekle moje, srce zlato,
oh, odpusti zmoti!

Tolovaji — vinski bratci,
mene so zmotili;
celo noč na tvoje zdravje
vince vkup smo pili!«

UNIV. PROF. Dr. LEONID PITAMIC:

Pomen razmejitve.

Določitev novih državnih meja je bilo težko, če ne najtežje delo mirovne konference. Manj razumljivo je na prvi pogled, da povzroča izvršitev te mejne ureditve toliko težkoč. Zdi se, da je stvar zelo enostavna, da imajo v mirovni pogodbi določeni internacionalni organi, t. j. razmejitvene komisije, le prenašati v tekstu mirovni pogodbi opisane meje na teren

ter jih označevati po topografskih principih. To tehnično delo je ena naloga razmejitvenih komisij ter obstoji v triangulaciji, preskrbovanju, označevanju in postavljanju mejnih kamnov, izmerjenju mejne črte in drugih topografskih in kartografskih delih. Že tu pride lahko do spornih vprašanj, ker je vsaka meja v mednarodnem oziru, ravno tako kakor v privatnem pravu, delikatna stvar. Druga naloga razmejitvenih komisij pa izvira iz raznolikega značaja državnih meja sploh. Te meje so — ravno tako kakor občinske, okrajne, pokrajinske meje — določene ali po naravnih geografskih (gore, morje, reke, razvodja) ali pa po drugih vidikih (narodnostnih, gospodarskih, prometnih itd.). Prvoimenovane meje so v naravi sami že označene in vidne, druge ne. Nadalje se da meja večkrat le v glavnem in ne vseskoz označiti po geografskih vidikih, iz narave se da povzeti mnogokrat le nekoliko geografskih točk (n. pr. gore), po katerih naj gre mejna črta, ne dá se pa posneti ta črta sama, ker ni n. pr. med dvema gorama jasne geografske meje. Potegniti kratkoma idealno ravno črto med takima dvema točkama bi večkrat dovedlo do nemogočih posledic, ker bi bila presečena poslopja, zemljišča itd.

Iz teh splošnih načel se da razumeti kompetenca razmejitvenih komisij, kakor je določena v mirovni pogodbi (n. pr. v členu 29. saintgermainske pogodbe). Te komisije imajo potegniti in označiti na terenu meje, opisane v pogodbi: imajo pa nadalje tudi določiti one dele meje, ki so v pogodbi opisane le po točkah in ne po celi črti, n. pr. potek meje med dvema v mirovni pogodbi kot mejni točki določenima gorama. Ta črta naj bodi (po navedenem členu 29.) kolikor mogoče v skladu z določbami pogodbe — kar pomeni po mojem mnenju, da naj sledi kolikor mogoče ravni črti med navedenimi točkami —, pri tem pa naj se upoštevajo obstoječe politične (okrajne, občinske) meje ter lokalni gospodarski interesi.

Isti obziri naj bodo merodajni tudi tam, kjer naslanja mirovna pogodba novo državno mejo na kako že obstoječo administrativno granico (med dvema okrajnima glavarstvom). Te granice niso — ali vsaj ne da morajo biti — vedno naravno-geografskega značaja; one so se sjoččas ustanovile tudi iz gospodarskih, prometnih in drugih razlogov. Ker se ti razlogi v toku časa spreminjajo in ker se mirovna konferenca ni mogla ali ni hotela ozirati na morebitne detajlne spremembe, je pooblastila razmejitvene komisije, da smejo te granice revidirati, ako to ena izmed prizadetih mejnih držav zahteva in ako smatra komisija to zahtevo kot upravičeno. Kakor že rečeno, se smejo pri taki reviziji upoštevati le lokalni gospodarski interesi; instrukcija, ki je bila dana komisijam od konference poslanikov v Parizu, izloča izrecno narodnostne, verske in strateške ozire, smatrajoč, da so bili ti interesi že končno javno upoštevani pri mirovni konferenci. Ker pa je pojem »lokalni gospodarski interesi« precej nedoločen, se skrivajo pod tem, kar iznašajo interesirane strani kot tak interes, večkrat ravno narodnostne in mogoče tudi strateške zahteve. Tu je komisijam težko najti pravo pot, ter je več kakor v drugih slučajih ravno tu priporočljivo, da se interesirane države glede take mejne črte sporazumejo.

Pa tudi inace se pojavljajo pri uveljavljanju prej navedenih določb precejšnje težkoče. S stališčem, da ne prenašajo v

mirovni pogodbi določene naravne geografske meje nobene revizije več, je n. pr. naša delegacija pri razmejitveni komisiji za našo severno mejo le po dolgi borbi in do sedaj le glede reke Mure kot meje prodrila; vprašanje se je predložilo konferenci poslanikov v Parizu, ki je stališče naše delegacije potrdilo. Isto stališče je zavzela naša delegacija glede mej, ki so določene v mirovni pogodbi po kakem razvodju. Tudi to vprašanje je predložila komisija poslaniški konferenci, odkoder pa še ni odgovora. V Parizu se baje smatra ta stvar kot zelo važno vprašanje internacionalnega vpliva, ki potrebuje temeljitih študij. Ekspeditivnost se sicer poslaniški konferenci ne da očitati, vendar se mora pripoznati, da je to vprašanje prejudicialnega pomena za vse meje, in da mora biti zaradi tega rešeno enotno za vse meje. Kajti razvodja opetovano tvorijo pri mirovni pogodbi mejno črto; na novi avstro-italijanski meji n. pr. šestkrat.

Nadaljnja naloga razmejitvenih komisij, ki jim pa ni naložena po mirovni pogodbi, temveč po instrukciji poslaniške konference, je, sestaviti predloge glede varovanja ekonomskih in privatnopravnih interesov obmejnega ljudstva, ki bi bili prizadeti vsled mejne črte. Ker ne daje mirovna pogodba komisijam oblasti, te zadeve urejevati, morajo ti predlogi biti sprejeti od vlad obmejnih držav, da postane predlagana ureditev veljavna.

V. A. ŽUKOVSKIJ:

Starčkovovo slovo.

(Poslovenil Fran Pogačnik.)

Nemirno valovanje moje duše, zdravo!
Zdravstvuj, paleči ogenj iz cvetočih let!
Zdravstvuj, brezumno hrepenenje mi za
slavo!

Izbrisana mi v duši sleherna je sled.
So vzori mrtvi, proč je koprnenje. —
A ti, čutilom mir, ponosna duše nprav,
o sladka ginjenost, srca drhtenje,
s solzami toplimi zapuščam te — ljubav!

RAD. PETERLIN-PETRUŠKA:

Pustocvetki.

Podlessek že cvete; adijo draga,
edino ljubljena devica ti!
Čas je plodov, ki jih rodila sraga
pomladnih, trudnih, trpko srečnih dni.

Šibi se njiva kakor v morju ladja
v valovih vetra, težko, radostno;
šibé se v vrtilih veje polne sadja,
v razkošju mroč porodnem sladostno.

A midva, kaj? Kako sva se ljubila!
Kako poljub je najin dolg bil, vroč!
No, v nič zgubila se je mlada sila
in vse prebajne sanje, vse so proč. —

Kako lepo bi bilo, če ti roka
telesce šibko bi objemala,
kodravo, nežno glavico otroka
k napolnjenim grudim prižemala.

In gledalo bi solnce zlato vaju,
smejalo bi se nama raz obok,
in poln veselih krikov kakor v maju
odmeval bi jesenski gaj in log...

Školjka.

Drama v treh dejanjih.

(Premijera v narodnem gledališču v Ljubljani dne 19. januarja 1921.)

Fotogr. Fr. Vesel.

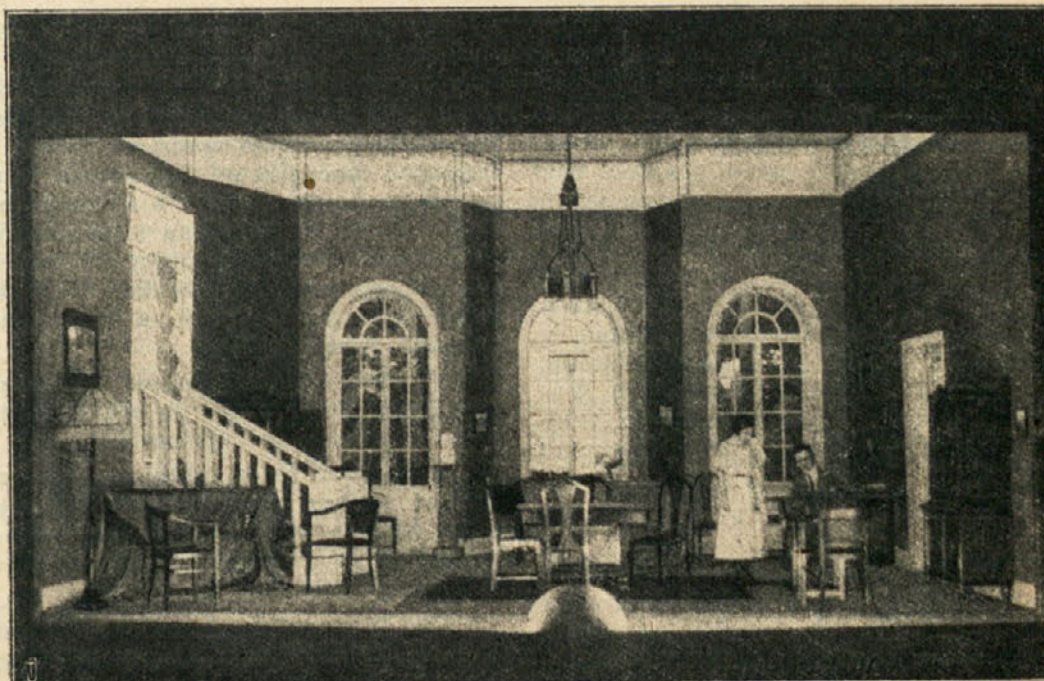
Dr. Alojzij Kraigher,

avtor »Školjke« in »Kontrolorja Škrobarja«.

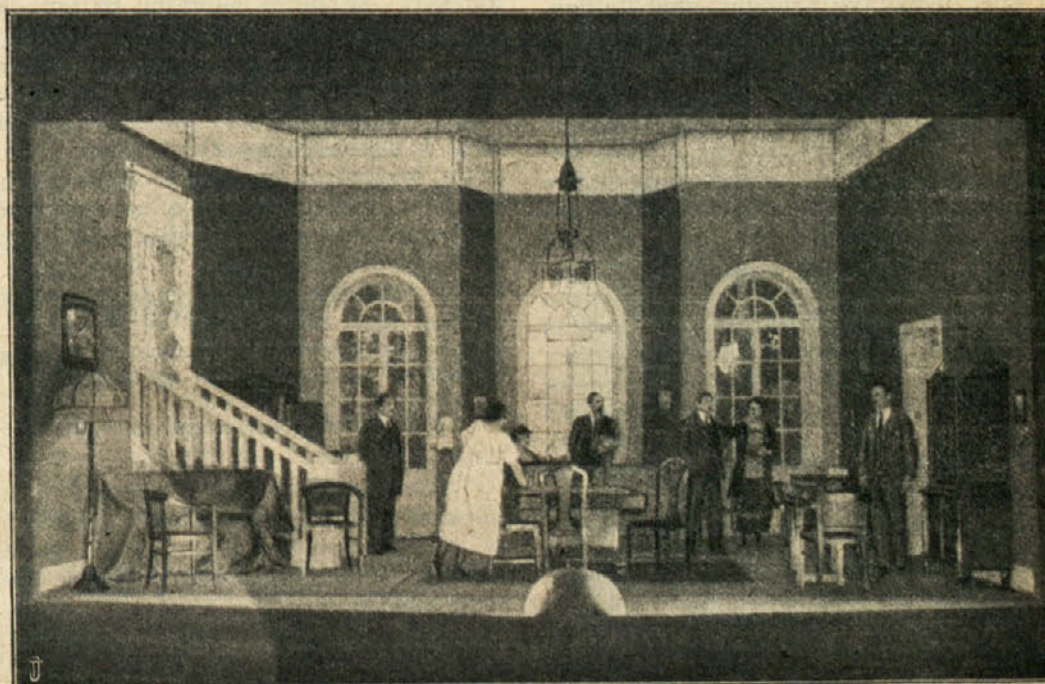
Drugi sliki kažeta dva prizora iz »Školjke«:

Zgornja slika: iz zadnjega prizora 2. dejanja, Pepina (gca. Šaričeva) in Maks (g. Kralj).

Spodnja slika: iz zadnjega prizora 3. dejanja.

Fotogr. V. Bester.

Fotogr. V. Bester.

I. S. OREL:

Pasti in zanke.

Kriminalni roman iz polpretekle dobe.

(Dalje.)

Ta je bila pa že tako debela, da jo je sodnik komaj še počrl. No, vedel je, da bi dobila za vsak upor le novo — seveda še vedno dovolj prikrito nesramnost na glavo. Zato si je namesto upora izbral rajši ukor, na katerega oni vsaj zbadati ne bo mogel.

»Gospod!« je vzkliknil, ko je zagledal Protazija. »Povejte temu vašemu vratarju ali kar že je, naj se drugič na vratih šele ne pogaja, ali bo odprl ali ne, če zagleda zastopnike oblasti pred seboj!«

»Hm, velecenjeni!« se je nasmehnil Apelius. »Čemu bi mu za tako redke slučaje izpreminjal navodila, ki sem mu jih dal enkrat za vselej? Zakaj, da niti vas niti kakega drugega oblastnika na ta vrata več ne bo, o tem sem še bolj uverjen, nego vi! In s tem se najvdaneje priporočam!«

Zamahnil je z roko v ljubezniv pozdrav, se vljudno priklonil ter se obrnil nazaj v svojo sobo.

»O, prosim!« je kriknil Matej za njim ter naglo prestopil onih par stopnic do te sobe. »Pa prav tu nameravam začeti!«

No, če sta on in njegov spremljevalec ostrmela že pri vratih biblioteke, tu sta se kar opotekla. Čez vsa tla ena sama čudovita izpreminjasta preproga, po vseh kotih dragoceni divani, otomane, stoli, vse pregrnjeno tu z razkošnimi vezeninami, tam pravimi levjimi, tigrovimi, panterjevimi in bogve kakimi kožami; na sredi ogromna miza iz stobojnega kamna, ki mu čbudovalca še imena nista vedela, okrog stoli kakor prestoli. Povsod pa nebroj mogočnih palm in drugih eksotičnih rastlin — ta mož je moral biti naravnost bajno bogat, če je bilo vse to njegovo!

Toda že ju je predramil njegov zasmehljivi glas:

»Tu da hočete začeti?« je zategnil. »I, prosim, no, — kar izvolita! Samo toliko dovolita!« je vzkliknil, vzela najpreprostejši stol s kota ter ga pokazal Mateju od vseh strani. »Tu ga ni — vašega morilca — kajne da ne? Prosim, prepričajte se še samil!« je silil sodniku stol v roke. »No, vidite!« se je nasmehnil, ko je Matej stol jezno odrinil. »In tu notri menda tudi ne?« je povzel, vzemši drobno knjižico s svoje pisalne mize, jo tudi pokazal od vseh strani ter jo potem s hrbtom

navzdol prelistoval, da bi bil moral pasti najmanjši papirček iz nje. — »Ste se prepričali? Da! No, potem dovolite, da napravim tako« — vzdignil je z dvema prstoma stol, ga nesel na najbolj prazen prostor sredi sobe, ga postavil tja, sedel nanj, odprl svojo knjižico ter se gostoma z glavo na lahko poklonil. »In zdaj izvolita iskati, gospoda!«

In že je s svinčnikom podčrtal neko mesto v brošuri, kakor da ju ni več v sobi...

Matej kar ni mogel skriti, da se mu zdi njun položaj čez vse neroden. Stal je tam in se že parkrat nehote ozrl proti izhodu, kakor da bi vse skupaj še najrajši poslal k vragu. No, tu se je pokazalo, da je doslej tako skromni pomočnik vendar drug mož, nego bi bilo videti. Zakaj meni nič, tebi nič, je zdaj začel pregledovati — stene, da ga je še sodnik nekoliko osupel opazoval, kako je tu poskušal, ali se ta in ta stebler ne da premakniti na desno ali levo, tam ostro z očmi zasledoval potek kake špranjice ter pritisnil na vsak žebelj, ki ni prav čitno kazal svojega drugega namena. Pri tem mu je na pol skrivaj uhajal pogled še za vsako stojalo, omaro, otomano...

»Ali smem prositi, gospod doktor, da bi dali odstraniti to preprogo na tleh?«

Zgodovinsko pomembni protest proti rapalski pogodbi.

Jugoslovanski poslanci, ki so v bivšem avstrijskem državnem zboru, v bivših deželniških zborih in v začasnem narodnem predstavništvu zastopali kraje, prepuščene Italiji po rapalski pogodbi, so sklenili in priobčili konstituenti in vladi v Belgradu, vladam v Rimu, Parizu, Londonu in Washingtonu, nadalje Ligi narodov in veleposlaniški konferenci v Parizu nastopno

Protestno deklaracijo:

I. Že v začetku svetovne vojne so sile sporazuma, ki se jim je pozneje pridružila Italija, proglasile, da je eden od vojnih ciljev zaščita in osvoboditev malih narodov. Predsednik Wilson je uvrstil med svoje točke, ki jih je odobril ves civilizirani svet, uravno vzhodnih mej italijanskega kraljestva po jasni narodopisni črti. Z rimskim paktom od 10. aprila 1918 so se zastopniki italijanskega in jugoslovanskega naroda dogovorili, da se teritorijalna vprašanja rešijo prijateljsko na podlagi narodnostnega načela in pravice samoodločbe narodov in z ozirom na življenske interese obeh strank. Rimski pakt so merodajni italijanski faktorji javno odobrili in nato pozdravile britanska vlada (z govorom lorda Roberta Cecila v spodnji zbornici 22. maja 1918), vlada Zedinjenih držav ameriških (s pismom državnega tajnika Lansinga, naslovljenim na Jugoslovanski odbor 1. junija 1918) in končno sestanek ministrov predsednikov treh zaveznih sil, Francije, Velike Britanije in Italije, ki se je vršil v Versaillesu 3. junija 1918.

II. Po pogodbi, ki se je sklenila v Rapallu 12. novembra 1920 med jugoslovansko in italijansko vlado, ima priti pod Italijo 600.000 narodno zavednih Jugoslovancev, ki živijo kompaktno na Goriškem,

v Trstu z okolico, v Istri in delih Kranjske in Dalmacije.

Kakor da je tega Italiji treba v njeno varnost, dasi je po številu prebivalstva trikrat, a po vojnih sredstvih še bolj nerazmerno močnejša od Jugoslavije in dasi ta nima nobenih ofenzivnih namenov proti sosedom, se je pretvezna strateška meja med obema državama potegnila čez živo telo jugoslovanskega naroda, ki prebiva že več ko trinajst stoletij na obeh straneh Julijskih Alp.

Prebivalstvu teh krajev se ni dala priložnost, da svobodno in pravilno izjavi, h kateri državi hoče pripasti.

S pogodbo so se omenjeni kraji odrezali od svojega prirodnega zaledja in so tako izpostavljeni gospodarstvenemu, a tamkajšnji Jugoslovani tudi narodnemu in kulturnemu poginu.

III. Potemtakem rapalska pogodba, ki jo je jugoslovanska vlada mogla sprejeti edino pod pritiskom razmer, krši narodnostno načelo in pravico samoodločbe narodov, se upira slovesno danim obljubam in ugonablja prebivalstvo krajev, ki imajo pasti pod Italijo. Zato je Jugoslovani teh krajev ne morejo priznati, in mi podpisani, ki smo bili po njih zaupanju odposlani v zakonodajne zbornice, kjer smo se pred zrušenjem osrednjih sil in po njem borili za zedinjenje vsega našega naroda, dvigamo slovesno najodločnejši protest proti rapalski pogodbi in izjavljamo, da ne bo trajnega miru in zaželenega prijateljstva med Jugoslovani in Italijani, dokler se kršenemu pravu našega naroda ne zadosti z revizijo rapalske pogodbe.

V Belgradu, 1. decembra 1920.

Tako se glasi besedilo tega za naše narodno življenje zgodovinsko pomembnega in slovesnega protesta, ki bi ga vsak zaveden Jugoslovane moral imeti vedno pred očmi.

Naša narodna država je morala v Rapallu (pravem Ropalu) 12. novembra 1920 pod pritiskom razmer, pohlepni Italiji v

korist, pustiti naše zedinjenje nedokončano, nepopolno: velik del našega narodnega ozemlja, ogromno število naših rojakov ostane pod italijanskim gospodarstvom.

Rapalsko pogodbo so državni organi, če so jo morali, potem tudi smeli sprejeti: ne mora, in torej tudi ne sme ji pritrčiti narodna duša. In tudi če bi morala, ona tega enostavno ne more, ker nerazdeljena in nerazdelna prešinja in oživlja ves narodov organizem in ker za njo ni ne pokoja ne popolne sreče, dokler ni ta organizem ves zedinjen in vtelesen v eni narodni državi. Narodna duša, katera bi se temu odrekla, bi se izneverila svojemu bistvu, bi se sama obsodila.

Zato je prav, da so poslanci, ki so prej zastopali one naše kraje, ono nesrečno naše, tako zavedno in tako zvesto ljudstvo, spregovorili na način, ki daje protestu narodove duše — bolj kakor šumne cestne demonstracije, bolj kakor za dnevno, mimogredočo potrebo pisani časopisni članki — slovesnega izraza in nezastarljive trajnosti: ta protest ne utihne, ta protest bo zvenel po vsej domovini, po širnem svetu danes, jutri in vsekdar, dokler se krivica ne popravi in ne da zadostjanje kršenemu pravu našega naroda.

Protest poslancev je pomenljivo datiran iz Belgrada 1. decembra 1920, kar znači, da je prišel iz osrčja vsega naroda na praznik njegovega zedinjenja, ki še ni dokončano in popolno. Protest je bil sicer že objavljen v dnevnem časopisju, vendar naj bo objavljen v originalni celoti tudi v »Plamenu«, ker mu je bilo besedilo v časopisju nekoliko okrnjeno, predvsem pa, ker upamo, da bo tako prej ostal trajno v vsaki jugoslovanski hiši: zgovoren bolj po suhoparni stvarnosti kakor po zvenečih frazah, prepričevalen po zmernosti in odločnosti, ki hoče samo svoje, a se temu nikdar ne odreče.

se je oglasil, ko je bil obhodil že zadnji kotic, pri čemer mu je začel naposled — čeprav očitno bolj iz uradne dolžnosti, nego da bi verjel na uspeh — pomagati tudi še sodnik sam.

»Prosim!« se je nasmehnil Apelius, o katerem bi bil človek skoraj rekel, da čudnega pomočnikovega početja došlejši še videl ni. »Protazij! Odgrnite preprogo! Začnite tam!« je pokazal proti zadnji steni, »in zavijajte jo na to stran, kakor navadno, če se je nam skrilo kak morilec pod njo!...«

»Hvala! Ni treba!« se je naenkrat premislil pomočnik. Do samega nadlegovanja in draženja mu navzlic vsemu ni bilo — našel bi gotovo ničesar ne. Črni doktor bi bil drugače pokazal vsaj sled razburjenja...

Toda zato se ni nič manj temeljito lotil preiskovanja knjižnice, da je trajalo vsaj pol ure, predno je Apelius slišal, da sta sodna organa s Protazijem odšla ven nekam na hodnik. In potem so pretekle še tri ure — mračilo se je že — ko sta se vrnila.

»Nič?« je vprašal Apelius s tako sočutnim glasom, da se je Matej spet komaj premagal.

»Gospod doktor! Ali si upate potrditi, da v ti hiši ni bilo in ni nobene žen-

ske — najbrže mlade in elegantne ženske?« je trdo, a mirno vprašal sodnik.

»Hm...«, je skomizgnil vprašanec. »Pred kakimi štirimi urami, to je, predno sta vidva gospoda prestopila moj prag, bi bil to brezdvomno in mirne duše potrdil. Vajina pretelmeljita preiskava pa me je spravila v lahko razumljivo negotovost... Ako je celo že na sebi bistrovidnim in po dolgi vaji še tisočero poostrenim očem odličnih kriminalistov ostalo v teh prostornih zidovih kaj skritega — koliko lažje bi se to dogodilo brljavim očem zamišljenega učenjaka!...«

»Je že prav, gospod!« je srdito siknil Matej. »Toda pripravite se, da boste o naju še čuli!«

Pogledal je spremljevalca, ta je prikimal, in potem sta se oba mrzlo priklonila in odšla skozi vrata.

Apelius je stopil k visokemu oknu, da vidi, kdaj prideta moža iz ogromnega portala. Pri tem mu je počival pogled z ljubečim izrazom na prelestni solnčni pokrajini pod njim, vsi posejani z večjimi in manjšimi naselbinami, med katerimi se je vilo dvoje širnih rek, zlivajočih se uprav pred nevelikim mestom tu doli ter valečih se potem mogočno kakor morje tja dol proti jugu.

Matej in Marcel sta stopila zdaj na prosto ter živahno se pomenkovaje hitela po prej ozki nego široki in od predčerajšnje nevihte še vsi blatni cesti.

Apelius se je zaničljivo nasmehnil za njima ter odšel potem k nasprotni steni, kjer je s pestjo udaril na mesto, ki se ni v ničemer razlikovalo od drugega zidu.

In glej — v tem hipu se je neslišno obrnilo dvoje visokih stebrov v kotu na levo ter se odmaknilo od stene; istočasno se je spustil kar s srede nizdol ozek izhod. Ta izhod je šel v kratek hodnik, iz katerega je vodilo navzdol spet troje, četrto stopnic v nič manj razkošno opremljeno sobano, kakor je bila Apeliusova delavnica.

»Stela!« je tiho poklical mož ter pritisnil na gumb tik za vratci, ki so se takoj neslišno spet zaprli. Kdor pa bi bil ostal v njegovi sobi, bi bil videl, da sta se tudi stebra spet zavrtela — a s stropa daleč tam doli pred vrata prve sobe se je spustil dolg železen drog, tako da je bila v enem hipu zaprta, da, zadelana vsa ta stran graščine.

S svilenega ležišča pri oknu se je dvignila ženska ne več v prvem cvetu let, a tako bohotne, čeprav visoke in sloke postave ter tako omambnega obraza, da je v tem trenutku, ko je stopila sredi sobe,

DR. OTOKAR RYBAŘ:

Prinos k zgodovini sarajevskega atentata.

V prvi številki zagrebške »Nove Evrope« od 16. septembra t. l. je objavil bivši poslanik na Dunaju, Jovan M. Jovanović, pismo, ki ga je dne 3. julija 1914. l. takratni skupni finančni minister Bilinski poslal šefu deželne vlade za Bosno in Hercegovino, feldcajgmojstru Potioreku, in v katerem mu očita, da so se »tamošnje upravne oblasti pokazale slabe, kajti njihova najnujnejša skrb je imela biti ta, da se od prvega početka izjavijo najenergičnejše proti potovanju blagopokojnega »Gospoda Nadvojvode«. Pismo nadaljuje: »Vaši Prezvzišenosti je najbolj znano, da sta bila i načrt i izvedenje tega potovanja ustanovljena izključno z vojaškega stališča, in to edino izmed blagopokojnega Nadvojvode in Vaše Prezvzišenosti. Vsak moj vpliv pri tem načrtu je bil izključen v toliki meri, da nikdo od uradnikov v meni podrejenem Ministrstvu ni bil posvečen v stvar«. Očita mu potem nedostatnost varnostnih odredb in naposled ne odobruje predlagane ostre mere proti bos.-herc. deželnemu zboru.

Po tem pismu bi se dalo sklepati, da se je ono usodepolno potovanje izvršilo, ako ne naravnost po iniciativni nadvojvode Franca Ferdinanda, pa vsaj s polnim njegovim odobrenjem in da nosi torej on sam največjo krivdo na oni krvavi provokaciji, za katero je Srbstvo smatralo njegov demonstrativni prihod v Bosno ravno na Vidovdan, to je na obletnico kosovske bitke.

Zdi se pa, da zadevlje krivda druge, še višje faktorje. Malo dni po atentatu mi je namreč sedaj tudi že pokojni princ Hohenlohe, takrat še namestnik v Trstu in, kakor je znano, eden od najintimnejših zapornikov Franca Ferdinanda, pripovedoval, da mu je nadvojvoda neposredno

kakor ugasnila vsa druga prelest okrog nje...

»Kaj želiš, Kajn?« je vprašala z glasom, ki je še povečal njen čar.

Toda strogega izraza na Apeliusovem obrazu tudi to ni ublažilo.

»Čuj, Stela!« je povzel in ji ostro pogledal v oči. »Imel sem obisk, ki mi ni bil ljub. Dogodil da se je tu doli nekje v mestu včeraj neki umor, in policijski psi v človeški podobi da so izsledili odtiske nekkih ženskih čevljev do mojih vrat...«

»A?« je vzkliknila ženska, a tako, da se ni vedelo, ali bolj iz osuplosti ali radovednosti.

»Res je, da si bila predsinočnjem do kake devete ure zunaj nekje, a imam te za prepametno, da bi počela take otročarije,« je resno nadaljeval. »Vrhu tega ne pozabi, da sem te sprejel pod svojo streho kot članico naše velike zaveze in ne — — —!«

Glasno se je zasmejala, mu vrgla baret z glave in zapletla njegovo brado med svoje tanke, fine prste.

»Tako si še lepši, veš! Kot grmeči Jupiter!« je vzkliknila in se mu privila s tako silo, da so zafrfotale vse tančice okrog njenega telesa...

(Dalje prihodnjč.)

pred svojim odhodom iz Miramara rekel, da gre le nerad v Bosno, ker je bil od več strani opozorjen, da mu preti tam velika nevarnost. On da je o tem obvestil Potioreka in mu izrazil željo, da se njegovo potovanje odloži; Potiorek pa da je odgovoril, da mora ravno iz političnih razlogov insistirati, da se obisk izvrši in sicer baš na dan 28. junija (obletnica kosovske bitke). On (nadvojvoda) da se je na to osebno obrnil na cesarja ter mu predočil nevarnost, ki mu preti; no, brez uspeha. Tudi cesar je zahteval, da odpotuje ter mu je na njegove ponovne pomisleke jezno odgovoril: »Mach', was Du willst!« (Stori, kar hočeš!) Tedaj je razumel, da mora, vkljub nevarnosti, potovati. Nadvojvodina soproga da je bila o vsem tem obveščena in je, v veliki skrbi za svojega moža, hotela na vsak način, da ga spremlja. Tako je tudi ona padla kot žrtev atentata.

Svoje pripovedovanje je princ Hohenlohe zaključil s sarkastično opazko: »A Potiorek je ostal na svojem mestu!«

Potiorek pa ni samo ostal na svojem mestu, temveč je bil potem celo imenovan vrhovnim poveljnikom a. o. čet proti Srbiji z znanim »sijajnim« uspehom. Tudi tu se je izkazala resnično stara prislovica: Quem Deus perdere vult, dementat (kogar hoče Bog pogubiti, spravi ob pamet).

FRAN POGAČNIK:

Memento!

Živimo v dobi, ko se rušijo temelji sedanje družbe in ko se tuintam že kažejo obrisi bodočega družabnega reda. Človeštvo se nahaja v nekaki trzavici in išče novih orientacij, novih smernic v politiki, gospodarstvu, umetnosti in ne najmanj v etiki.

Civilizirani svet se je že pred vojno, še bolj pa med njo bolj in bolj vdajal materializmu. Pisatelj, ki je v tej dobi označil našo generacijo, je moral napisati definicijo: »Vsestranska lakomnost, požrešnost in nevoščljiva grabežljivost je znak današnjega človeka. Slaba vzgoja je naše znamenje.« (Kraigher: Mlada ljubezen.)

Med vojno se je marsikaj spremenilo. Zemljevid je spremenil svoje lice, oblike vladavin so se izmenjale, kulturne smeri so našle druga pota in gospodarske tendence so krenile v novi smeri. Ostal pa nam je kot neljuba dedščina po bivši dobi — materializem, ki se mu je pridružil še ogabni cinizem. Ves položaj je poslabšalo še dejstvo, da mladina med vojno sploh ni imela vzgoje in je bila priča silne demoralizacije, ki je bila vsled pomanjkanja in bede med nižjimi in srednjimi sloji ter radi brezvestnosti posedujočih razredov nezogibna. Videla pa je mladina, kako se da potem spekulacije brez poštenega dela dobro zaslužiti; iz tega se je rodila delomrznost, ki preti postati rak-rana vsemu človeštvu, zlasti vsled tega, ker zakonodaja ta pojav mestoma celo — podpira. Pod dojmom vojne psihoze se je razpaslo neutišno hrepenenje po uživanju, zabavanju. Ako tedaj rečemo, da je sedanja moška generacija presilno trpela radi vojne, trdimo smelo, da nam žensko generacijo pogubi pohlep po zabavanju, veseljačenju.

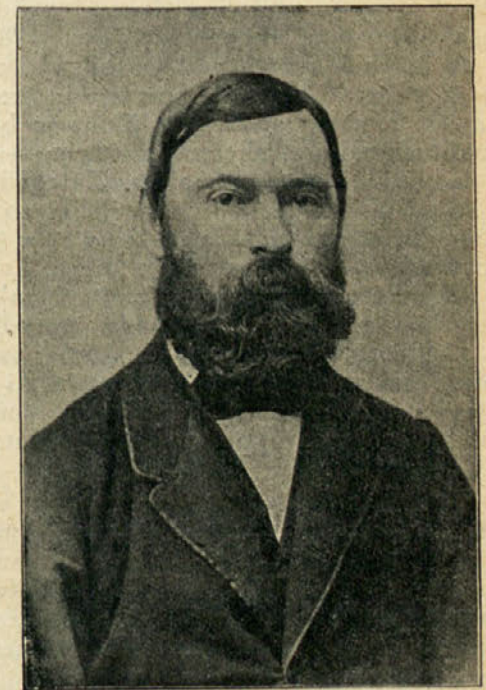
Čemu sem napisal te vrste? Ako ho-diš po ulicah, opaziš, da je malone vsak ogel pokrit z lepaki, ki te vabijo na veselico, ples, venček, družabni večer, ali kakor se že te prireditve evfemistično imenujejo. Ko stopaš zvečer mimo zgradb, ki

so bile sezidane, da služijo kulturnim namenom, ti done na uho zvoki sentimentalnega valčka. Ako stopiš v umetnostno razstavo ali galerijo slik, pa boš stal notri sam samcat, da te bo groza. In šole moramo seveda zapirati, ker ni premoaga. Država, izplačuj brezposelne podpore, mi moramo na veselico!

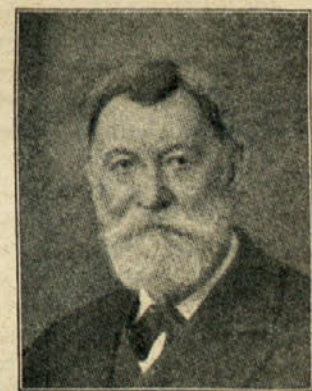
In ni ga, ki bi posegel z močno roko v ta kaos in napravil red. Ni ga, ki bi streznil ne le nas, kar nas je od Triglava do Carigrada, temveč vse človeštvo. Vendar se zavedamo, da doživimo lepšo bodočnost le, ako se moralno prerodimo, in ako se prerijemo do spoznanja, da je predpogoj našega materialnega in moralnega povzdiga edino-le smotreno in vztrajno delo.

† Notar Luka Svetec,

narodni starosta, umrl 21. januarja 1921.

Slika iz l. 1885 ob ustanovitvi Družbe sv. Cirila in Metoda.

Blagopokojnik ob svoji devetdesetletnici.

J. SUCHY:

Črtice iz francoske revolucije.

I.

Klubi in njihova glasila.

Leta 1789. je v Parizu vrelo. Nezadovoljstvo ljudstva je priklopelo do vrhunca. Podnetavali in vzdržavali so ga v plamenih osobito pariški klubi in njihovi odmevi: časopisi. Obadva sta razdirajoče vplivala na maso, ki jim je slepo sledila čez drn in

strn. Listi so vsepovsod razširjali nezaupanje, sumničenje, sovraštvo in besnost in kar je v takih krizah še bolj nevarno: neumestne šale, pekoče zasmehovanje in uničujoče podtikavanje in zasramovanje. Tako se je ljudstvo vzdržavalo v večni razburjenosti, v neprestanem deliriju; ni imelo časa priti do zavesti, da ga njegovi voditelji izigravajo v svoje lastne nečedne in tajne namene.

Glavna simptoma obolelega Vele-Pariza sta bila strah in trepet. Premožni del prebivalstva je bil noč in dan v strahu, da izgubi vse, kar si je priboril. Drugi del pa, ki ni imel ničesar ali le malo izgubiti, je sicer prvega strašil in plašil, vendar pa tudi sam ni bil prost bojazni pred nevarnim vplivom aristokratskega denarja na vodilne može tačasnega Pariza.

Vsaka stranka je imela svoj posebni klub.

Pred vsemi se je odlikoval klub Jakobincev. Tako jih je imenovalo ljudstvo, ker so se zbirali v dvorani nekdanjega samostana Jakobincev. Leta 1789., ko se je klub konstituiral, so bili njegovi glavni stebri Mirabeau, Lafayette in brata Lameth. Prvotna smer tega kluba je bila konstitucionalna kraljevina, pozneje pa so si nadpisali geslo: republika. Zategadelj so se od njih odcepili inteligenti, ki so si ustanovili nov klub Feuillantov ter zborovali v samostanu istega imena. Leti so bili odločni privrženci konstitucionalne monarhije, prijatelji smotrenega napredka in zagovorniki pametne, zakonite svobode. Njim se je pridružil Lafayette, ki je izstopil iz jakobinskega kluba. Vodje Feuillantov so bili: Bailly, Sieyès, Maury in Condorcet.

Tretji klub se je imenoval klub Cordelierov. Deloval je v smislu vojvoda Orleanskega, ki je nameraval svojega brata izpodriniti s prestola. Korifeje Cordelierov so bili: Danton, Camille Desmoulins, Fabre d'Eglantine in Couthon.

Klub, ki si je na svoj prapor vpisal geslo prevrata prestola in cerkve ter splošno anarhijo, se je nazival klub Enragejev. Sestojal je iz najnižjih ljudskih plasti, iz moba, ki je lahko vse tvegal, ker ni imel ničesar izgubiti. Glavarja sta mu bila Hébert in Chaumette.

Razen teh moških klubov sta obstajala tudi dva ženska kluba: nekako posestrinsko društvo Jakobincev in Revolucionarni klub. Prvi je zboroval tik dvorane Jakobincev ter je oboževal kot svojega boga — Robespierreja. Drugi klub, ki se je shajal v cerkvi sv. Evstahija, je svoje članice volil iz vrst prostitutk: večji del tega kluba je sestojal iz propadlih žensk in brezsravnih pustolovk, ki so prebredle že vse faze zavrženosti in bede.

Sedma skupina, ki je včlanila zgolj mlade nepridneže in pocestne barabe od 15. do 16. leta in ki je pri vseh pocestnih ekscesih bila nekaka avantgarda, je bil klub »rdečih otrok«, Enfants rouges.

Vsi ti klubi so bili sicer po sklepu Ustavodajne skupščine z dne 29. septembra 1791 prepovedani, toda zastrašene oblasti niso imele poguma in odločnosti, uveljaviti svoje ukaze.

Klub Jakobincev se je tako razpasel, da je imel začetkom leta 1792. že okoli 400 podružnic z več kot 400.000 članov. Njih geslo je bilo: Eden za vse, vsi za enega.

Večina inteligence je bila na strani Feuillantov, ki pa niso imeli iste eneržije, kakor Jakobinci.

Slovenska zemlja, koder je divjala vojna.

Obe sliki: Nekdaj krasni gozd Panovec pri Gorici.

Klub Cordelierov je imel še več talentov na svoji strani, manjkalo mi tudi ni eneržije, pač pa sile prepričanosti. Dočim so Jakobinci za prosep svojih idej zastavili svoje življenje, so se Cordelieri in Feuillanti bojevali k večjemu kot plačanci za tujo stvar, za katero so se dali plačevati, ali kar je še bolj sramotno, podkupovati z denarjem častihlepnega vojvoda Orleanskega.

Pomožne čete takozvanih Enragejev sta bili sirovo prostaštvo in prostaška sirovost. Cvetka te velike kloake je bil Jacques René Hébert, izdajatelj lista »Père Duchèsne«, ki je v dialektu najbolj prostaškega moba pridigoval prevrat vsega obstoječega, bogotajstvo, umor kralja, cerkveni rop, boj vlastelincem in krvoprelitje. Hébertova deviza je bila »il faut encanailler le peuple« (treba posiroveti narod) in njegov list je bila nekaka enciklopedija vsega prostaštva, brevir

mob. Simbol tega umazanega lista je bila prevrnjena peč.

Organ Jakobincev je bil Marat-jev »Ami du peuple«, ki je bil na isti prostaški nižini, kakor Hébertov žurnal. Sleherni dan je pisal krvoločne besede: »Massacrez trois cent mille partisans de l'ancien régime et réduisez au quart les membres de la Convention.« (Masakrirajte tristotisoč pristašev starega režima in reducirajte na četrtino člane konventa.) Večino Konventa je nazival »imbecilles« (glupeže), »cochons« (svinje), »coquins« (lopove), »gens déshontés« (brezsravnne lumpe) ter je zahteval v imenu »suverenegega ljudstva« smrt pripadnikom starega režima.

Naziranja Feuillantov je zastopal list »Chronique de Paris«, ki ga je urejeval Condorcet, eden največjih francoskih filozofov. On je v svojem glasilu hrepenel po politični svobodi v pravem smislu

besede, po svobodi, ki je osnovana v zakonu.

Cordelieri in stranka Orleanistov sta imeli glasilo »Courrier de Paris«, ki je bruhalo sovraštvo in zaničevanje do Ludovika XVI.

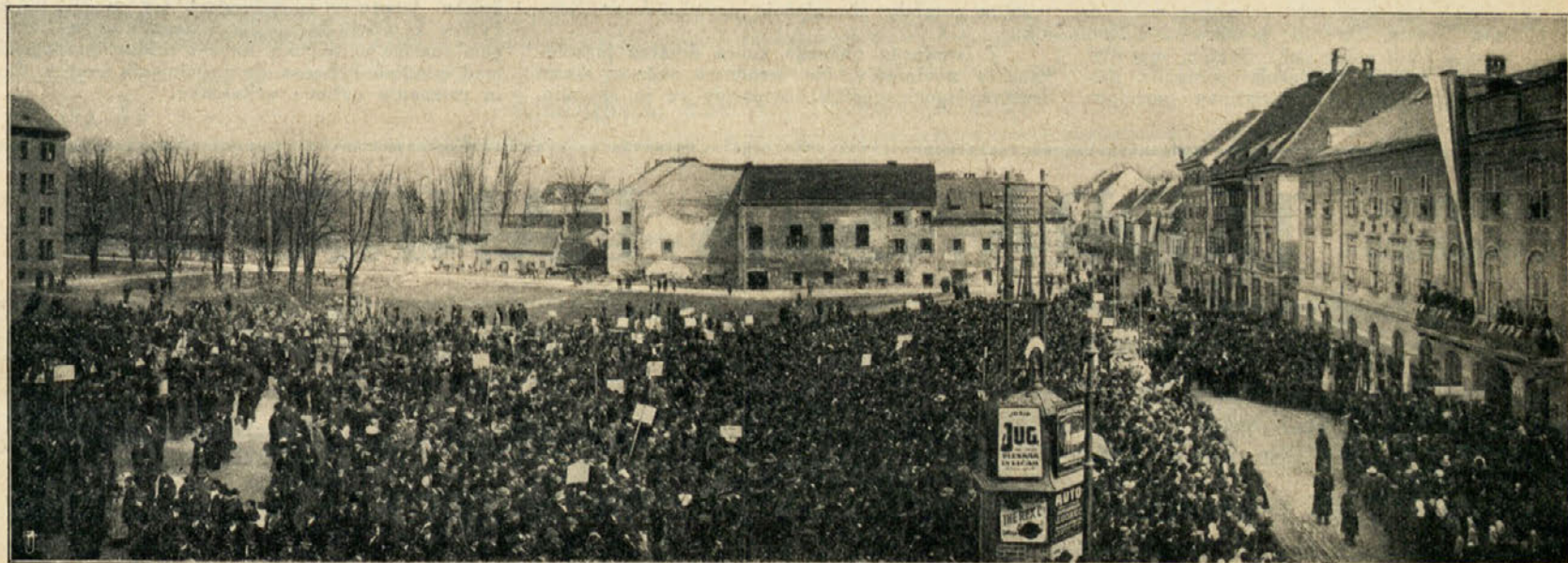
Velik vpliv, osobito na podeželno prebivalstvo je imel list »Feuille villageoise«, čigar urednik je bil Cerutti, eks-jezuit iz Turina. Pisal je v tako poljudnem tonu, da je razumel njegove besede vsak še tako zabit nepolitik.

nika Mile Pavlovič. Centralni odbor je takoj sestavil splošna društvena pravila, ki jih je razposlal poverjenikom, katere je imenoval po posameznih pokrajinskih mestih s pozivom, naj se ustanovi dne 21. marca 1920 društvo čim slavnostneje.

V smislu tega sklepa se je vršilo več sestankov v mestni posvetovalnici v Ljubljani ter se je določilo vse potrebno za ustanovitev glavne podružnice za Slovenijo v Ljubljani in podružnic po drugih krajih Slovenije. Dne 21. marca 1920 se je vršilo veličastno zborovanje na obširnem

Tudi v Ameriki vlada veliko zanimanje za »Jugoslovansko Matico«, zlasti v Clevelandu v Severni Ameriki, kjer krepko podpira Matično delo Slovenska Narodna Zveza in njen vztrajni Frank Hudovernik ter Jugoslovanska Narodna Obrana v Južni Ameriki. Iz Amerike je prejela Matica doslej okoli 470 dolarjev, ki so že vračunjeni v gori navedenem skupnem dohodku.

Za razne nacionalne potrebe je izdala doslej glavna podružnica v Ljubljani skupno 187.205 kron.

Manifestacija ustanovitve »Jugoslovanske Matice« dne 21. marca 1920 na prostoru pred hôtelom Slon v Ljubljani.

DR. VEKOSLAV FORNAZARIČ:

Jugoslovanska Matica.

Nastala je »Jugoslovanska Matica« v težkih časih, ko so socialne in politične skrbi lastne države udušile smisel za skrbi in bolečine drugih naj si bo tudi lastnih bratov, vendar se razvija in raste in vendar že čuti narod njene potrebe in važnost in čuti tudi njeno blagodejno moč.

Že v januarju 1919 je prvič vstala misel organizacije narodno obrambnega dela. Toda takrat smo še vsi verovali v Wilsona in takrat ni nihče mislil, da se bomo morali ločiti od Primorja in Koroške; počasi je postajalo jasno, da bomo raztrgani in krepkejša je odmeval klic po organizaciji.

Tekom mnogih sestankov se je polagoma pripravljala v Ljubljani v Odboru za zasedeno ozemlje načrt narodno-obrambne institucije, ki je bil zamišljen kot vsenarodna po celi državi razširjena organizacija s sedežem v Beogradu in pokrajinskimi središči v Zagrebu, Sarajevu, Novem Sadu, Splitu, Skoplju, na Cetinju in v Ljubljani in s podružnicami po vseh krajih, kjerkoli prijavi svoj pristop najmanj 20 oseb. Glede imena je bil odbor nekoliko v skrbeh, smatral je za najprimernejše ime »Jugoslovanska Matica«. V Beogradu sta našla bistvo in ime takoj polno razumevanje. Začetkom februarja 1920 se je konstituiral centralni odbor, v katerega so vstopile najvplivnejše osebe cele Srbije in je bil izvoljen za predsednika dr. Boža Marković, vseučiliški profesor; za prvega podpredsednika dr. Dinko Trinajstić, za drugega podpredsednika dr. Dinko Puc; za prvega sekretarja dr. Ivo Mogošević; za drugega sekretarja dr. Fran Jež; za tretjega sekretarja Uroš Gjopič; za blagajnika Rafe Kurdić ter njegovega namest-

prostoru pred Glavno pošto, katerega so se udeležile korporativno skoro vse kulturne organizacije, univerza, šole, Sokolstvo, skupno nad 30.000 oseb. Zborovanje je otvoril g. župan dr. Ivan Tavčar, za njim so govorili gg. dr. Mazovec, dr. Ravnihar i. dr. ter se je prebrala resolucija, ki je bila sprejeta z velikanskim navdušenjem. Po zborovanju se je vršil po mestu veličasten sprevod, kakršnih je dotlej videla Ljubljana le malo.

Istega dne se je slavnostno ustanovila podružnica »Jugoslovanske Matice« v Mariboru, Novem mestu, Celju i. dr. Zanimanje za Matico je rastlo in do danes je v Sloveniji ustanovljenih izven Ljubljane 29 podružnic, od katerih podružnici v Velikovicu in Železni Kaplji ne moreta delovati. Najmočnejša je glavna podružnica v Ljubljani, ki šteje danes 3871 članov ter je imela tekom leta 1920 okoli 410.000 dohodkov. Od teh so prispevale razne podružnice skupno 74.000 kron. Večji del podružnic svojih prispevkov ni odposlal, zlasti ne Maribor, ki je najmočnejša podružnica za Ljubljano, in šteje nad 1500 članov.

Glavna podružnica v Ljubljani, katera vrši danes posle pokrajinskega odbora — ki ima v smislu pravil nalogo upravljati podružnice cele pokrajine — je bila ustanovljena dne 20. junija 1920, ter se je izvolil sledeči odbor: Prvi predsednik dr. Vladimir Ravnihar; podpredsednika: gospa Franja dr. Tavčarjeva in g. dvorni svetnik Fran Regally; tajnik g. dr. Slavko Fornazarič; blagajničarka g. Milka Martelančeva in odborniki gg.: dr. Fran Vodopivec, vladni svetnik Andrej Seneković, vseučiliški profesor dr. Srebrnič, profesor Lončar, učitelj Petrovc, gospa Marija Debeljakova in dr. Marij Krmpotić in namestniki gg. dr. Piskernikova, dr. Dinko Puc, dr. Milutin Zarnik, Matko Kante in Ivan Mermolja.

Že za manifestacijsko zborovanje je izdal pripravljalni odbor Matice brošuro »Naša Alzacija-Lorena«, pozneje je dal natisniti odbor glavne podružnice dve seriji skupno osem razglednic (prva serija Narodni dom v Trstu, druga serija Narodni (Trgovski) dom v Gorici, Tolmin, Kobarid, Bovec).

V zadnjem času je začelo delovati tudi osrednje društvo v Beogradu, v katerem je doslej vladalo mrtvilo, in se polagoma razvija delovanje tudi v Zagrebu in drugod, tako da je upati, da bo »Jugoslovanska Matica« tekom tekočega leta postala že močna, po celi državi razširjena organizacija, ki bo zmožna vršiti svojo nacionalno nalogo s polnim uspehom.

Nove knjige.

(V tej rubriki bomo zabeležili vse novo izdane knjige, ki nam bodo vposlane na vpogled.)

Jos. C. Oblak: **Krpanova kobila**. Literarna debata ob obletnici Cankarjeve smrti. (Ponatisk.) Ljubljana 1920. Založil konzorcij. 145 strani.

Namen in pomen tega ponatika pojasnuje najbolje predgovor knjige, ki naglašaja: »Ob prvi obletnici Cankarjeve smrti se je vnela med dr. Oblakom in dr. Tavčarjem velezanimiva literarna debata, pisana v sicer živahnem, a vseskozi dostojnem tonu, kakršnega, žal, v naših javnih polemikah nismo bili vajeni. Že radi tega smo se odločili, da to polemiko izdamo v skupni brošuri. Zbrani članki pa so važen donesek k življenjepisu velikega slovenskega umetnika, čigar ime je zaslovelo širom sveta kot enega največjih slovenskih in še posebej jugoslovanskih duhov. So pa tudi prevažen donos za spoznanje Ivana Cankarja ne le kot umetnika, nego tudi kot človeka, o katerem so v nepoučenih krogih nastali napačni pojmi, da, zli predsodki in hude zmote. Da se ti predsodki razženejo in pojmi razbistrijo, je glavni namen objave teh tudi sicer simpatično ter iskreno pisanih člankov. Zavedamo se, da v njih ni izčrpan cel Cankar — človek in umetnik, o katerem se bodo pisale še — knjige. Kako neki! Takega namena tudi niso nikdar imeli; to kaže že njih vsebina. — Saj so v bistvu polemika o konkretno postavljenih tezah, ki se zagovarjajo in po-

bijajo. Nič več in nič manj. Vsekakor so važen donesek za monografijo tega velikega moža, ki nam jo bo podala bodočnost — in del naloge sedanjosti, da »zbere in reši poizgube najpodrobnejši material o Cankarju človeku«, — pa tudi umetniku. Med vrsticami in v njih je gradiva dovolj. V kolikor pa segajo članki čez okvir debate, preko spornih točk tudi na stranska polja, v del naše polpretekle zgodovine ter obsegajo referate zlasti o dramatičnih delih Cankarjevih, pridobivajo le na vrednosti in zanimivosti. Čisti dobiček je namenjen za Cankarjev spomenik, ki ga je malo-kdo tako zaslužil kakor — on, ki bo našel hvaležnost naroda, kakor je to že usoda velikih mož, — šele po — smrti. —

Razno.

† Luka Svetec. Dne 21. januarja t. l., ob 2. uri je umrl v Litiji notar Luka Svetec, »narodni starosta«, bivši državni in deželni poslanec, slovenski pisatelj, marljiv in iniciativen narodno-

obrambni delavec, ustanovitelj, prvomestnik in dolgoletni podpredsednik Družbe sv. Cirila in Metoda. Rodil se je 8. oktobra 1826 v Podgorju pri Kamniku, umrl je torej v 95. letu svoje tako delapolne in plodonosne dobe. Preprost, a veličasten je bil njegov pogreb, ki se je vršil v nedeljo, 23. t. m., popoldne v Litiji. Žalnega spreveda se je udeležilo nebroj ljudi iz Šmartnega in Litije, iz Ljubljane in iz raznih drugih krajev, šolska mladina, Sokolstvo, požarna bramba, zastopstva Družbe sv. Cirila in Metoda, različnih narodnih društev in korporacij. Pevski zbor »Glasbene Matice« je odposlal zastopstvo in oddelek moškega zbora, ki je zapel žalostinke pred hišo in na pokopališču; v cerkvi so peli domači pevci. Krsto je blagoslovil pokojnikov prijatelj in soustanovitelj Družbe sv. Cirila in Metoda msgr. Tomo Zupan. Na grobu sta govorila notar Hudovernik imenom Družbe sv. Cirila in Metoda in notarske zbornice in poverjenik dr. Ravnikar.

Z izrednega občnega zbora društva jugoslovanskih novinarjev. Na izrednem občnem zboru društva jugoslovanskih novinarjev se je sklenilo,

da se morajo vsi listi strogo ogibati osebnih napadov in žalitev članov uredništev drugih, tudi politično nasprotnih listov. — Obenem se je sklenilo, da praznujejo uredništva vseh listov nastopne dneve: 1. maj, Vidov dan 28. junija in praznik ujedinjenja 1. decembra. Oba sklepa sta za vse člane obvezna. — (Op. uređ.) Pozdravljamo prvi sklep z velikim zadoščenjem ne samo radi tega, ker bo ta sklep odnosno konsekvntno izvajanje tega sklepa odpravilo ali vsaj zelo omililo neljube pojave nepotrebnih osebnih napadov, ki so v veliki meri doprinesli do nezdravega tona v našem, posebno dnevnem časopisu; pozdravljamo ta sklep tudi kot dobro posledico zdrave organizacije jugoslovanskih novinarjev za Slovenijo, ki si je s takim moralno visokopomembnim sklepom še povečala svoje simpatije v javnosti.

V proslavo narodnega praznika je nabrala šolska mladina za »Jugoslovansko Matico« 17.025.40 kron. Uspeh te zbirke je v mnogem zasluga učiteljstva, ki je s pridom propagiralo med mladino ljubezen do zaslužjenih bratov. Čast in priznanje našemu učiteljstvu!

Delniška glavnicica:
K 30,000.000

JADRANSKA BANKA

Rezerve: nad
K 10,000.000

SPREJEMA:

Vloge na knjižice. — Vloge na tekoči in žiro-račun proti najugodnejšemu obrestovanju.

KUPIJE IN PRODAJA:

Devize, valute, vrednostne papirje i. t. d.

ESKONTIRA:

Menice, devize, vrednostne papirje i. t. d.

Beograd
Celje
Dubrovnik
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor
Metković

Opatija
Sarajevo
Split
Šibenik
Trst
Zader
Zagreb
Wien

Naslov brzojavkam:
Jadranska.

Telefon
št. 159 in 257.

IZDAJA:

Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME:

na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih. Daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

PREVZEMA:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Najceneje kupite
kolomaz,
olje proti prahu,
petrolej,
vazelin,
pri Dravogradski rafineriji
mineralnega olja, Maribor.

Stalni zastopniki se iščejo!

**Jurija grofa Thurnskega
jeklarna na Ravnah**
p. Guštanj, Slovenija
proizvaja: Martinsko in topniško jeklo za vsakovrstno uporabo; kovano jeklovino za avtomobilno in letalno industrijo, za železnice in ladjedelnice; jeklene osovine za tovarne vozove; pudlano jeklo v predovjni kakovosti.

TRGOVINA
KUBIČAN: GOSPODARSKA
ZAHTEVAJTE PO VSEH GOSTILNAH,
KAVARNAH IN BRIVNICAH
ILUSTRIRAN LIST »PLAMEN«.

Int. telefon
št. 146.

Slovenska eskomptna banka

Brzojavi:
Eskomptna.

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Interesna skupnost s Hrvatsko eskomptno banko in Srbsko banko v Zagrebu.

Izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje.

Denarne vloge. — Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut. — Eskompt menic, terjatev, faktur. — Akreditivi. — Borza.